

המקום & Talmud-online.nl

Parashat Vayishev וַיִּשֶׁב

Dec 21 2024 / 20 Kislev 5785.

Bereshiet (Genesis) 37:1-40:23

Moeten we verjaardagen vieren?

Aan het einde van de parasha van deze week, Vayeshev, lezen we dat het “de verjaardag van de farao” was Bereshiet (Genesis 40:20). Dit is daarmee ook de enige plaats in de Torah waar expliciet een verjaardag wordt genoemd, wat leidt tot de vraag: zijn verjaardagsvieringen dan eigenlijk wel koosjer? Waar komen de verjaardagsfeestjes vandaan en wat is er zo speciaal aan de dag van de geboorte?

Een samenvatting van de geschiedenis van verjaardagen.

De meeste geleerden zijn het erover eens dat de vroegst bekende historische verwijzing naar een verjaardag eigenlijk in de parasha van deze week staat. Er is geen ouder historisch of archeologisch document (tot nu toe) dat enige verjaardagsviering suggereert. In de Romeinse tijd was het vieren van de verjaardag van de keizer een gebruikelijke gewoonte en wordt genoemd in de Mishnah (Avodah Zarah 1:3). De wijzen zeggen dat het verboden is om de dag van de geboorte, de dag van de kroning of de dag van de dood van een koning te vieren, aangezien dit afgodische feesten waren.

In het oude Egypte werd de dag waarop een farao werd gekroond beschouwd als zijn ware "geboorte" - de dag waarop hij in een god veranderde, aangezien de farao's zelf als goden werden aanbeden. Wanneer de parasha de verjaardag van de farao vermeldt, gaat het dus waarschijnlijk over zijn kroningsdag en verwijst het zeker naar een afgodisch festival. Ook de Romeinse keizers beschouwden zichzelf als een soort van halfgoden, en dus was deelname aan hun verjaardagsvieringen als Jood verboden. Dat alles gezegd hebbende, is het dan wel toegestaan om de verjaardag van een normaal persoon te vieren? Mag een Joods iemand zijn eigen verjaardag vieren? Er is

המקום & Talmud-online.nl

toch zeker geen sprake van afgoderij. Men kan beargumenteren dat als we de dag van de dood (yahrzeit en hillula {trouwerij}) zorgvuldig herdenken, waarom zou het dan verboden zijn om de dag van geboorte te herdenken. Later zelfs werd de term herdenken ook gebruikt voor de sterfdag van beroemde rabbijnen en geleerden, omdat zulke gelegenheden vaak werden gevierd door populaire pelgrimstochten en vreugde. Maar, waarom zou het dan verboden zijn om de dag van de geboorte te herdenken? Onze wijzen spreken inderdaad uitgebreid over de betekenis van de datum en tijd van iemands geboorte.

We lezen bijvoorbeeld dat toen Haman loten wierp om te bepalen wanneer hij de Joden zou uitroeien, en het in de maand Adar uitkwam, hij zich verheugde omdat het de maand was waarin Mozes stierf (Megillah 13b). De Talmud zegt dat hij niet wist dat het ook de maand was waarin Mozes werd geboren. Hoewel de Talmud zegt dat Mozes stierf op de zevende van Adar en werd geboren op de zesde, zeggen andere bronnen dat hij werd geboren en stierf op de zevende, want de rechtvaardigen sterven doorgaans op dezelfde dag als dat ze werden geboren. In dat geval zou Mozes op de 14e van Adar zijn besneden, en het is dankzij zijn besnijdenis dat Joden eeuwen later op de 14e van Adar tijdens Poerim gered zouden worden. (Anderen beweren dat Mozes daadwerkelijk besneden werd geboren.)

Elders (Sjabbat 156a) vertelt de Talmud ons dat de tijd waarin iemand geboren wordt een groot effect heeft op het karakter van die persoon. Bijvoorbeeld, iemand die op een zondag geboren wordt, zal óf heel goed óf heel slecht zijn, aangezien zowel het licht als de duisternis op deze dag geschapen zijn. Iemand die op een dinsdag geboren wordt, zal eerder rijk worden, maar ook eerder promiscue (behoefte hebbend aan wisselende seksuele contacten), terwijl iemand die op een woensdag geboren wordt, de mogelijkheid heeft om grote wijsheid te verwerven, aangezien op deze dag de lichtgevende wezens geschapen zijn. Ondertussen is een persoon die geboren is onder invloed van Jupiter (in het Hebreeuws Tzedek genoemd) waarschijnlijker rechtvaardig (tzadkan of tzadik), terwijl een persoon die geboren is onder invloed van Mars die onheilspellende rode planeet eerder een bloedvergieter of een dief is. Om dit te voorkomen, zeggen de Wijzen dat een kind dat onder Mars geboren wordt, gericht moet zijn op een beroep dat hem of haar in staat stelt om op een 'koosjere' manier bloed te vergieten, zoals een shochet (persoon die shechita

המקום & Talmud-online.nl

uitvoert) of mohel zijn , en dat op die manier zijn of haar negatieve aanleg kan worden omgezet in iets positiefs.

Die lange en intrigerende passage in de Talmoed eindigt met een debat over de vraag of Israël wel of niet onderhevig is aan zulke astrologische invloeden. Sommigen waren van mening dat Israël onderhevig is aan mazalot , "sterrenbeelden", maar de meerderheid concludeert dat ein mazal l'Israel , geen enkel sterrenbeeld macht heeft over Israël.

De wijzen illustreren dit met een beschrijving van Abrahams gesprek met HaShem. Abraham beweerde dat hij zijn eigen toekomst al had voorspeld op basis van de sterren en zag dat hij geen kinderen zou krijgen. HaShem vertelde hem om "zijn astrologie achter hem te laten, sh'ain mazal l'Israel ." en Abraham kreeg natuurlijk veel kinderen.

De conclusie van latere autoriteiten is dat, hoewel astrologische invloeden echt zijn, Israël de mogelijkheid heeft om ze te overwinnen. De Vilna Gaon merkt op over deze Talmoedische passage dat uiteindelijk ieder mens nog steeds een vrije wil heeft, en aan zichzelf kan werken om zijn of haar vooringenomenheid te overwinnen, en de juiste keuzes te maken.

Om terug te keren naar onze oorspronkelijke Misjna, en deze eindigt met de stelling dat als een niet-Jood een verjaardagsfeestje geeft, het oké kan zijn om mee te doen, omdat "alles afhangt van die specifieke dag en die specifieke persoon". De Wijzen staan een Joods persoon toe om het verjaardagsfeestje van een waardige niet-Jood bij te wonen, zolang er geen afgoderij of immoraliteit op dat evenement zal zijn. Er wordt geen melding gemaakt van een verbod voor een Jood om zijn of haar eigen verjaardag te vieren. Integendeel, we zien overal in onze heilige teksten dat bepaalde bijzondere verjaardagen inderdaad werden herdacht.

De vroegste referentie is waarschijnlijk Abrahams grote feest toen Isaak gespeend werd: "En het kind groeide op en werd gespeend, en Abraham gaf een groot feest op de dag dat Isaak gespeend werd." Bereshiet (Gen) 21:8. De Wijzen zeggen dat dit was toen Isaak twee of drie jaar oud werd. De Misjnah (Avot 5:21) voegt verschillende andere leeftijden toe die een mijlpaal waren: Op vijfjarige leeftijd is men klaar voor de studie van de Schrift. Op tienjarige leeftijd, de studie van de Misjna. Op dertienjarige leeftijd, is men gebonden aan de geboden. Op vijftienjarige leeftijd, de studie van de Talmoed. Op achttienjarige leeftijd, het huwelijk. Op

המקום & Talmud-online.nl

vierentwintigjarige leeftijd, het nastreven van levensonderhoud. Op dertigjarige leeftijd, is men op het hoogtepunt van kracht. Op veertigjarige leeftijd, wijsheid. Op vijftigjarige leeftijd, is men in staat raad te geven. Op zestigjarige leeftijd, bereikt men de ouderdom. Op zeventigjarige leeftijd, volheid van jaren. Op tachtigjarige leeftijd, de leeftijd van "kracht" (of terughoudendheid); Op negentigjarige leeftijd, een "gebogen lichaam". Op honderdjarige leeftijd is het alsof men dood en verdwenen is, en van deze wereld is weggenomen.

Over dat laatste punt legde de Lubavitcher Rebbe uit dat wanneer iemand 100 wordt, dit niet betekent dat ze letterlijk als een lijk zijn en geen leven meer hebben om te leven. Dit kan niet waar zijn, want Abraham had op die leeftijd een kind en Mozes was 120 toen hij stierf, maar "zijn oog was niet dof, noch zijn kracht nam af" Devariem (Deutr) 34:7. In plaats daarvan legde de Rebbe vanuit een mystiek perspectief uit dat wanneer iemand 100 wordt, het is alsof hun yetzer hara (of "kwade neiging") dood is, en ze nu meer lijken op een engel die "niet van deze wereld is" (Likkutei Sichos I, Vayera).

Op dezelfde manier geeft de Vilna Gaon commentaar op deze uitspraak door simpelweg een vers uit Jesaja (65:20) te halen, dat in het Messiaanse tijdperk "de jongste zal sterven als hij honderd jaar oud is, terwijl de zondaar die honderd jaar oud is, vervloekt zal worden." Een rechtvaardige voelt zich misschien nog jong op zijn honderdste, terwijl een zondaar ziek en hopeloos is.

Op basis van de bovenstaande leringen is het gebruikelijk geworden om een groot feest te vieren als een kind drie wordt, en als een kind bar of bat mitswa is. Je zou kunnen stellen dat we misschien soortgelijke feesten moeten houden bij de andere mijlpalen van leeftijden die in de Misjna worden genoemd. Voor een volwassen volwassene is het misschien te veel om van elke verjaardag een groot ding te maken, maar die speciale mijlpaaljaren zijn zeker de moeite waard om te herdenken.

Die mijlpalen vertegenwoordigen specifieke spirituele veranderingen in de ziel en het lot van een mens. We zien dat veel van onze oude leiders in die jaren enorme gebeurtenissen meemaakten. Zo werd Jozef bijvoorbeeld onderkoning van Egypte toen hij 30 was, en werd David op dezelfde leeftijd koning van Israël (dertig is de tijd dat men volgens de Misjna het hoogtepunt van de "kracht" bereikt). Ondertussen werden Rabbi Akiva en Hillel de Oudere beiden geleerden op 40-jarige leeftijd (dat is de leeftijd waarop men "begrip" bereikt).

המקום & Talmud-online.nl

Ten slotte zien we dat op elke verjaardag een persoon bepaalde spirituele kanalen voor zich opent. Een plaats die dit illustreert is de Talmud Yerushalmi (Rosh Hashanah 17b), waar we lezen hoe Amalek soldaten koos op basis van hun verjaardagen. Het Amalekietische leger stuurde alleen soldaten naar de strijd als het hun verjaardag was op die dag, want "men valt niet snel op zijn verjaardag". Dit is de reden waarom het Amalekietische leger zo sterk was toen ze uitkwamen om de Israëlieten te bevechten na de Exodus. Herinner je dat Mozes zijn handen naar de hemel hief tijdens de strijd, en de Torah stelt dat zolang zijn standen omhoog waren, de Israëlieten zouden winnen, maar als zijn armen verzwakten, zou het tij keren in het voordeel van de Amalekieten (Exodus 17:11). Wat was er aan de hand? Verbazingwekkend genoeg legt de Talmud uit dat wat Mozes deed was "de sterrenbeelden verwisselen" zodat de Amalekietische soldaten niet langer hun verjaardag mazal zouden hebben die hen hielp! Mozes trok met zijn blote handen de hemelse sterrenbeelden geestelijk 'uit elkaar'.

We kunnen hieruit leren dat er zeker een speciale "soort flow" naar iemand toekomt op zijn verjaardag. Passend genoeg wensen we een persoon mazal tov toe, wat dan ook letterlijk "goede flow" betekent. Daarom is een verjaardag een geweldige tijd om zegeningen te ontvangen en ook anderen te zegenen. Het is een bijzonder gunstige tijd voor zelfreflectie en introspectie. De Ketav Sofer (Rabbi Avraham Samuel Wolf Schreiber, zoon van de Chatam Sofer) zou zichzelf op zijn verjaardag daadwerkelijk opsluiten in een kamer en deze tijd doorbrengen in gedachten en meditatie. De Lubavitcher Rebbe schreef in HaYom Yom dat "op iemands verjaardag, een persoon moet mediteren, herinneren en overdenken van zijn verleden, en daarmee het corrigeren en berouw tonen voor datgene wat correctie en berouw vereist."

Er is een oud gezegde dat wordt toegeschreven aan Rebbe Nachman van Breslov dat "De dag dat je geboren bent, is de dag dat HaShem besloot dat de wereld niet zonder jou kon bestaan." Je zou op je verjaardag de tijd moeten nemen om hier serieus over na te denken. Hoe vervul ik mijn door HaShem gegeven missie in deze wereld? Hoe zal dit jaar beter kunnen zijn dan vorig jaar? Zoals we hebben gezien, is er op iemands verjaardag een speciale "stroom (flow)" die de persoon een spirituele boost geeft en helpt om zijn nieuwe jaar beter te maken. Misschien komt hier ook het idee van een "verjaardagswens" vandaan. Er is een kracht van een bepaald potentieel die van Boven komt op iemands verjaardag om hem te helpen zijn wensen te realiseren.

המקום & Talmud-online.nl

Laten we dus het beste maken van onze verjaardagen en ervoor zorgen dat het komende jaar nog beter zal zijn dan het vorige.

Mogen we dit alles allen spoedig en snel meemaken.
Jaäcov Noorland talmid van Rabbi J. de Leeuwe

ha-makom.eu

Www.hamakom.eu werkt nauw samen met www.talmud-online.nl
Lessen kunt u ook op www.youtube.com/@talmoedkanaal vinden.